

Mart Mikk: võib-olla tuleks Estonia maja lammutada?

Kui Eesti soovib ilmtingimata ehitada Estoniale uut maja, siis võib-olla tuleb hoopis vana maha võtta ja ehitada selle asemele täpne koopia, lisades igast küljest kolm-viis meetrit juurde? Ooperimaja asukoht on kesklinnas ja sinna peab ta jääma, kirjutab Mart Mikk.

Õnneks ei kahtle enam keegi, et sõnateatriks ehitatud Estonia saalis ei ole võimalik muusika- ja tantsuteatrit tõelises eheduses nautida. Normaalsuuruses lavaga harjunud balletisolist võib neljanda hüppega tabada betoonseina ja lavalaudadele kukkuv juuksenõel tekitab Milano La Scalas või New Yorgi Metropolitanis kardinaalselt erineva heli.

Kogu aeg on olnud teatri ruumikitsikuse ja akustiliste probleemide lahendamisel mingi takistus, alates hõlmikpuust ja lõpetades bastionide jäänusteni sügaval maa all. Kui hõlmikpuu puhul tuleb olla mõneti isegi tänulik, et toonast ehituskvaliteeti arvesse võttes jäi uus maja ehitamata, siis praegune olukord on lihtsalt hämmastav. See on justkui kellegi poolt tahtlikult käima lükatud primitiivne manipuleering, mille puhul selgitamise asemel inimesi hirmutatakse.

Eriti suurt kurbust tekitab, et mikrofonide juurde on kogunenud märkimisväärne hulk ooperivõhikuid, kes samal ajal võivad olla vaieldamatud tipud ajakirjanduses, linnaplaneerimises, äris või muinsuskaitstes, kuid mitte ooperis.

Visatakse õhku hoogsaid fantaasiaid, kuidas asjad kusagil on ja olla võiksid, omamata sealjuures vähimatki aimu, mis on hiljuti tehtud või parasjagu teoksil Londoni Covent Gardenis, Läti Rahvusooperis, Deutsche Staatsoper Unter den Lindenis, Berliini Komische Operis või Stockholmi Kuninglikus Ooperis.

Sydney ooperimaja kui metsamineku võrdkuju

Juurdeehituse oponendid armastavad rääkida mereäärsetest kruntidest. Enamus neist peaksid hästi mäletama, kuidas õhtukleitides inimesed lumetormi käes lõdisedes linnahalli treppidest üles rühkisid.

err.ee

Rahvusooper Estonia
Estonia teater
Teater

Ja kes õhkab Sydney ooperimajale mõeldes, võiks teada, et kängurute kõrval Austraalia üheks sümboliks kujunenud teatrimaja tuuakse ikka ja jälle vastupidiseks näiteks, kuidas üks projekt saab üleüldse nii valesti minna. Kuni asjaoluni, et Taani arhitekt Jörn Utzon lahkus keset ehitust objektilt ja ei ole sinna iial oma jalga rohkem tõstnud.

Planeeritud nelja aasta asemel ehitati ooperimaja 14 aastat ja kavandatud seitsme miljoni Austraalia dollari asemel kujunes lõplikuks hinnaks 102 miljonit.

Estonia Seltsi juhatajana olen kohustatud ellu viima 1865. aastast eksisteeriva kultuuriseltsi eesmärged: säilitada ja edendada rahvuskultuuri. Senini võib seltsi tegevust igati õnnestunuks lugeda. 1906. aastal asutati kutseline teater Estonia, 1913 valmis teatri- ja kontserdihoone ning 1919. aastat tegutseb Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia.

Tsaari-Venemaa poolt eraldati krunt kultuurimaja ehitamiseks just Estonia Seltsile, mis korraldas 17 osalejaga rahvusvahelise arhitektuurikonkursi ning finantseeris ehitust algusest lõpuni.

Koos Juhan Liivi pintsakuga on saanud legendiks, et Estonia rajati rahva raha eest. Tegelikuses läks teatri- ja kontserdihoone maksma 811 416 rubla ja 32 kopikat, millest tervelt 710 000 rubla tuli seltsi ja osaühisuse juhatuse liikmete lähisugulaste nimele vormistatud ning isikliku kinnisvara tagatisel antud laenudest, mis "tänu" oktoobrirevolutsioonile ning Eesti iseseisvumisele lõpuks kustusid. Läbi osaühisuse kuulus maja koos teatriga seltsile kuni nõukogude okupatsioonini, iseseisvuse taastamisel jäeti hoone riigi omandisse.

Koht, kus peale estoonlaste ei käi keegi

Kõndisin diagonaalis läbi Pärnu maantee poolse ala kõik oma 11 kooliaastat ja tean hästi, et lisaks mõnedele reaalkatele ja estoonlastele käib seal vähe inimesi. See on tühi plats, kuhu naljalt keegi ei satu, sest see ei moodusta millegi vahel trajektoori.

"Samuti on üllatav, et haritud inimesed serveerivad mahueskiisi arhitektuuri pähe kuni küsimisteni, et miks see või teine lugupeetud büroo arhitektuurikonkursilt välja jäeti."

Olen üllatunud, et seda on hakatud viimastel nädalatel Tammsaare pargiks nimetama, armastatud kirjanik mõtiskleb oma pingil istudes ju hoopis teises kohas. Samuti on üllatav, et haritud inimesed serveerivad mahueskiisi arhitektuuri pähe kuni küsimisteni, et miks see või teine lugupeetud büroo arhitektuurikonkursilt välja jäeti.

Tallinn võiks olla täiesti ainulaadne linn kogu maailmas, mille märksõnaks pole mitte mere äärde rajatud ooperimaja, vaid tornid ja bastionid. Mis toimub Skoone bastioni otsas? Miks ei ole külastajatele avatud selle all peituvat ENSV tsiviilkaitse staapi? YouTube'is võib vaadata tundide kaupa prahti täis aetud bastionikäikudes seiklevate stalkerite võbisevaid videosid. Miks ei võiks lisaks olemasolevatele ka neid korda teha ja turistidele avada?

Aga kuidas jääb pargiga? Teisel pool maja, Estonia ja välisministeeriumi vahele jääv pime võpsik kannab kaunist nime Teatri väljak.

Oleme seltsi liikmetega juba aastapäevad fantaseerinud selle väljaku ellu äratamise teemadel. Et valgusküllasele Teatri väljakule ilmuksid üksteise järel Eesti teatri suurkujude elusuuruses skulptuurid: Georg Ots laulab põlvele laskunult Don Giovanni rollis serenaadi luigekostüümis Helmi Puurile. Kindlasti sooviksid tuhanded kui mitte miljonid inimesed istuda armastatud laulja põlvele hoopis ise. Jüri Krjukov pajatab piimamees Tevjena kärule nõjatudes mõistujutte Ants Eskolale, kes vaatab mõtlikult otsa Yoricku kolba tühjadele silmakoobastele...

Ooperimajal saab olla vaid üks asukoht – kesklinnas

Erinevalt arhitektuurimälestistest ei piisa teatri puhul vaid kaunist välisilmest, teater on pidevalt arenev elav organism, mis peab võluma ka kõige nõudlikumat publikut.

Lähiajaloo tundus ülihea mõte rajada Sakala kultuurikeskuse asemele kaubanduskeskus. Miks ei võiks ühel hetkel toimuda vastupidine muudatus? Sõltumata täpsest asupaigast ja projektist on juurdeehitus ideaalne lahendus ka säästlikkust silmas pidades. See on optimaalne kompromiss kõigi osapoolte jaoks.

Kui Eesti soovib ilmtingimata ehitada Estoniale uut maja, siis võib-olla tuleb hoopis vana maha võtta ja ehitada selle asemele täpne koopia, lisades igast küljest kolm-viis meetrit juurde? Saaks 16 meetri laiuse lava, 1200 istekohaga teatrisaali, publiku jaoks säiliks Armas Lindgreni, Wivi Lõnni ja miks mitte ka Alar Kotli looming, ülejäänud tsoonid lahendataks vastavalt kaasaegsetele tehnilistele vajadustele.

Ooperimaja asukoht on kesklinnas ja sinna peab ta jääma. Muidu võib juhtuda, et rahvas liigub veelgi rohkem kesklinnast välja ja sinna jääb ala, millele mõeldes kirjutas Erich Korngold oma kuulsaima ooperi "Surnud linn".

Toimetaja:

Kaupo Meiel